

Nr 299.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 30 riksdagsordningen; given Stockholms slott den 24 maj 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlägga härvid fogat förslag till ändrad lydelse av § 30 riksdagsordningen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av § 30 riksdagsordningen.

§ 30.

Befinner sig riket i krig eller krigsfara, må, om det finnes oundgängligen nödvändigt, genom av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag bestämmas, att val till riksdagen skall uppskjutas, dock högst ett år från det valet bort äga rum, så ock att valperiod, som skolat utlöpa, förlänges med ett år och att, om så befinnes lämpligt, giltighetstiden för det val, som äger rum i stället för det uppskjutna, förkortas med samma tid. Förlängning av valperioden innebär ej inskränkning i Konungens rätt att förordna om nya val.

För att riksdagen skall hava antagit lag, som i första stycket sägs, erfordras, att minst två tredjedelar av de röstande i vardera kammaren vid voting instämt i beslutet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *införande av möjlighet till uppskov med val till riksdagen*.

Föredraganden anför:

Beträffande val till riksdagen stadgas i § 49 regeringsformen, att riksdagens ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och särskild av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag stadga.

I § 3 riksdagsordningen stadgas, att riksdagsmännen utses genom val för viss tid; dock äger Konungen, innan den tid tilländagått, att förordna om nya val i hela riket till båda kamrarna eller den ena av dem.

Beträffande första kammaren stadgas i § 6, att dess ledamöter väljas för en tid av åtta år, räknade från januari månads början året näst efter det, under vilket valet skett. I § 7 föreskrives, att de valkretsar, i vilka riket är indelat för val till nämnda kammare, fördelas i åtta grupper. Varje år under september månad skall inom en av dessa grupper förrättas val för nästföljande åttaårsperiod.

Andra kammarens ledamöter skola enligt § 13 riksdagsordningen väljas för en tid av fyra år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under vilket valet skett. I § 17 stadgas, att val till riksdagsmän i andra kammaren verkställas året näst före början av de fyra år, för vilka valen gälla, å den dag, under september månad, som i vallagen sägs.

Vid krig eller krigsfara kan det bliva omöjligt eller vara förenat med synnerliga olägenheter att föranstalta om val till riksdagen. Detta gäller framförallt val till andra kammaren. Men uppenbarligen kunna förhållandena vara sådana, att icke heller val till första kammaren kan förrättas. Det synes vara nödvändigt att i riksdagsordningen införa ett stadgande som ger möjlighet att uppskjuta val i sådana fall som nu äro i fråga.

Ett dylikt stadgande torde böra innehålla, att Konungen och riksdagen vid krig eller krigsfara skola äga att gemensamt besluta om uppskov med val till riksdagen, såframt sådant uppskov finnes oundgängligen nödvändigt. Tydligt är, att uppskovet kan avse val till endera kammaren eller båda kamrarna. Tiden för uppskov med valet bör begränsas till högst ett år, räknat från det valet bort äga rum. Om val till riksdagen uppskjutes till följande år, blir det nödvändigt att förlänga valperioden för dem vilkas mandat eljest

skulle upphöra att gälla. Konungen och riksdagen måste fördenskull äga att jämväl besluta om sådan förlängning. En särskild fråga är, huruvida valperioden på motsvarande sätt bör förkortas eller ej för dem som väljas när val sedermera äger rum i stället för det val som uppskjutits. Denna fråga torde böra avgöras med hänsyn till vad som i det särskilda fallet finnes ändamålsenligt. Man synes i denna del böra utgå från att den nya valperioden, när det gäller val till första kammaren, alltid bör förkortas på så sätt att någon rubbning i kammarens successiva förnyelse icke uppstår för framtiden. I fråga om val till andra kammaren är ej heller något att erinra mot att den nya valperioden, vid uppskov med valet på ett år, förkortas med ett år. Om däremot till äventyrs skulle förekomma, att valet genom särskilda successiva beslut måste uppskjutas två eller tre år å rad, kan i stället vara lämpligt att låta följande nyval gälla för fyra år. Läget kan emellertid vara sådant att det även i fall som sist nämnts kan befinnas lämpligare att den nya valperioden förkortas till vad som återstår av den period för vilken det uppskjutna valet skulle ha gällt. För en förkortning av valperioden på detta sätt kan anföras det skälet att valmännen få tillfälle att efter kortare tid gå till val under mera normala förhållanden.

I detta sammanhang bör uppmärksammas, att om uppskov med val till andra kammaren medgives, ändring kan böra vidtagas även i fråga om tiden för kommunala vals förrättande i syfte att bevara det nu rådande förhållandet, att val till andra kammaren och kommunala val äga rum växelvis med två års mellanrum.

För att riksdagen skall ha antagit lag som här avses, synes böra föreskrivas, att minst två tredjedelar av de röstande i vardera kammaren instämt i beslutet. Det ligger i sakens natur att sådan majoritet icke kan konstateras utan votering.

Det nya stadgandet kan lämpligen upptagas såsom § 30 i riksdagsordningen. Enligt den nuvarande § 30 äger vardera kammaren att bestämma påföljd av böter för den kammarens ledamot som ej inställer sig i rätt tid vid riksdagen och ej visar laga förfall eller som eljest utan tillstånd av kammaren förfallolöst avhåller sig från riksdagsöverläggningarna. Några sådana bötesbestämmelser finnas icke numera och stadgandet synes utan olägenhet kunna utgå.

Föredragande departementschefen hemställer, att förslag till ändrad lydelse av § 30 riksdagsordningen, som i enlighet med nu angivna grunder upprättats inom justitiedepartementet, måtte föreläggas riksdagen till prövning i grundlagsenlig ordning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:st Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.